

Asiakirjan ovat allekirjoittaneet

Nimi	Tunnistautuminen	Aika
KARL MIKAEL HANSSON NORDSTRÖM	Telia Tunnistus	29.08.2024 11:53:54 UTC+03:00

Tämä dokumentti on sähköisesti allekirjoitettu

Sisällys: - Kansilehti (1 sivu)
- Alkuperäinen dokumentti (7 sivua)

Lapin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus

PL 8060

96101 Rovaniemi

kirjaamo.lappi@ely-keskus.fi

Viite: 17.5.2024 päivätty lausuntopyyntö LAPELY/3489/2022

Metsähallituksen lausunto Vitsakankaan tuulivoimahankkeen Natura-arvioinnista, Myrsky Energia Oy, Tervola

Lapin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus (LAPELY) on pyytänyt Metsähallitukselta lausuntoa Tervolan kuntaan sijoittuvan Vitsakankaan tuulivoimahankkeen ympäristövaikutusten arviointiselostuksesta (YVA-selostus). Noin 2300 hehtaarin kokoiselle hankealueelle suunnitellaan 16–17 tuulivoimalaa, joiden yksikköteho on 6–10 MW ja kokonaiskorkeus enintään 300 metriä. Lisäksi hankkeessa tarkastellaan viittä sähkönsiirtovaihtoehtoa. Hankkeesta vastaava on Myrsky Energia Oy.

Osana YVA-menettelyä hankkeessa on laadittu luonnonsuojelulain 35 § mukainen arviointi hankkeen vaikutuksista Suuripään alueen Natura 2000 -alueeseen (SAC/SPA, FI1301811). Suuripään Natura-alue muodostuu laajoista lettoisista aapasoista ja kivennäismaasaarekkeista, jotka ovat yleisesti olleet aiemmin metsätalouden piirissä. Natura-alueeseen kuuluu myös noin 7 km pääalueen itäpuolella sijaitseva Jouttijärven lintuvesikohde. Suuripää kuuluu arvokkaiden lintualueiden FINIBA-verkostoon ja on Lounais-Lapin parhaita lintusoiia.

Vitsakankaan hankealue rajoittuu itäreunastaan suoraan Suuripään Natura-alueeseen. Lähimmät tuulivoimalat sijoittuvat noin 800 metrin (VE1) tai noin 1300 metrin (VE2) päähän Natura-alueen rajasta. Lisäksi yksi tuulivoimahankkeen sähkönsiirtoreittivaihtoehdoista kulkee 6,73 kilometrin matkalla Suuripään Natura-alueen poikki olemassa olevaa vanhaa johtokäytävää seuraten.

Suuripään alue on sisällytetty Natura-alueverkostoon sekä lintu- että luontodirektiivin mukaisena alueena. Natura-alueen suojeluperusteisiin kuuluvat luontodirektiivin luontotyytit 3160, 3210, 7110, 7230, 7310, 9010, 9050, 9080 ja 91D0 sekä luontodirektiivin liitteen II lajeista lapinleinikki, kiiltosirppisammal, isonuijasammal ja yksi suojelusyistä salattava kasvilaji. Natura 2000 -alueen lintudirektiivin mukaisena suojeluperusteena on 33 lintulajia.

Yli 95 % Suuripään Natura-alueesta on Metsähallituksen hallinnassa, ja alue tullaan perustamaan valtion luonnonsuojelualueeksi parhaillaan käynnissä olevassa Länsi-Lapin säädösvalmisteluprosessissa. Metsähallitus lausuu tehdystä arvioinnista Natura 2000 -alueen maanhaltijana ja sen hoidon ja käytön suunnittelusta vastaavana tahona.

Metsähallitus on tutustunut Vitsakankaan tuulivoimahankkeesta laadittuun Suuripään Natura-arviointiin ja lausuu siitä seuraavaa:

Arvioinnin asianmukaisuus ja käytetyt aineistot

Natura-arvioinnin lähtöaineistona on käytetty Suuripään Natura-tietolomaketta (SDF), Metsähallitus kuviotietoaineistoja, vuonna 2020 laadittua Natura-alueen tilan arviointia (NATA) sekä Suomen Lajitietokeskuksesta pyydettyjä lajitietoja. Linnustotietoja kerättiin mm. Meri-Lapin Lintutieteellinen Yhdistys Xenus ry:n Sirri-julkaisuista ja BirdLife Suomen Tiira -lintutietopalvelusta sekä Metsähallituksen linjalaskenta-aineistoista. Linnustoa kartoitettiin kesällä 2023 myös maastossa kahdella reitillä (tuulivoimala-alueen vieressä sekä voimalinjan alla) tehdyllä linjalaskennalla. Lisäksi Natura-alueen halki kulkevan voimajohdon varrella tehtiin luontodirektiivin liitteen I luontotyyppeihin ja liitteen II (b) lajeihin sekä uhanalaisiin putkilokasvilajeihin keskittyvä maastokartoitus kesällä 2023.

Metsähallitus katsoo, että Natura-arvioinnissa on tunnistettu alueiden suojeluperusteina olevat lajit ja luontotyytit sekä luontotyypeille ominainen lajisto pääosin asianmukaisesti. Lisäksi Metsähallitus pitää hyvänä sitä, että YVA-menettelyn yhteydessä on tehty linnustokartoitusta hankealueen lisäksi myös Natura-alueella. Muilta osin arvioinnin asianmukaisuudessa ja lähtötiedoissa, joihin arviot perustuvat, on edempänä lausunnossa esitettyjä puutteita.

Hankevaihtoehtojen kuvaus

Metsähallitus edellytti jo Vitsakankaan YVA-ohjelmasta antamassaan lausunnossa (MH 5167/2022, 25.11.2022) , että sähkönsiirtovaihtoehdon SVE2 osalta Suuripään läpi kulkevan vanhan voimajohdon purkamiseen ja uuden rakentamiseen liittyvät työvaiheet tulee kuvata tarkasti, jotta Suuripään alueeseen kohdistuvia vaikutuksia on mahdollista arvioida. Myös yhteysviranomaisen YVA-ohjelmasta antaman lausunnon mukaan sähkönsiirron hankekuvausta tarkennettaessa tulee erityisesti huomioida Metsähallituksen asiasta esittämä lausunto.

Metsähallitus katsoo ettei Natura-arvioinnista selviä, tullaanko hankevaihtoehdossa SVE2 kaivamaan maata Natura-alueella vai ei, vaikka kysymys on olennainen arvioitaessa sähkönsiirron vaikutuksia suojeluperusteena oleville suoluontotyypeille ja kasvilajeille. Arvioinnin mukaan olemassa oleva voimajohto purettaisiin ja tilalle rakennettaisiin uusi voimajohto vanhoille pylväspaikoille, mutta jää epäselväksi, kaivetaanko vanhat perustukset ylös ja korvataan uusilla vai pystytetäänkö pylväät

olemassa oleville perustuksille. Arvioinnista ei myöskään selviä se, koskeeko purkaminen esimerkiksi vain ilmajohtoa vai myös pylväitä, haruksia, perustuksia ym. rakenteita. Yhtäällä arvioinnissa mainitaan, ettei voimajohtoon rakentaminen edellytä uusien perustuksien rakentamista ja toisaalla, että luontotyyppeihin kohdistuu vaikutuksia, jos maata kaivetaan rakentamisaikana esimerkiksi perustusten uusimista varten. Esimerkiksi kappaleesta 9. *Natura-alueen koskemattomuus* saa käsityksen, että uusi voimajohto saatetaankin rakentaa myös uusiin pylväisiin ja eri korkeudelle kuin nykyinen voimajohto. Jää myös arvailujen varaan, mitä tarkoittaa kappaleen 2.2. *Arvioitavat vaihtoehdot* lause "voimajohtoon uusimisen yhteydessä kasvillisuutta saatetaan poistaa voimajohtoon ympäristöstä, jotta työkonoiden liikkuminen mahdollistuu." Metsähallitus pitää Natura-arvioinnin kuvausta sähkönsiirtovaihtoehdon SVE2 konkreettisesta toteuttamisesta riittämättömänä alueen suojeluperusteisiin kohdistuvien vaikutusten arvioimiseksi.

Vaikutukset alueen suojeluperusteena oleviin kasvilajeihin ja luontotyyppeihin

Natura-arvioinnissa todetaan, että hankkeen vaikutukset Suuripään Natura-alueen suojeluperusteena oleviin kasvilajeihin ja luontotyyppeihin liittyvät Natura-aluetta halkovaan sähkönsiirtovaihtoehtoon SVE2. Voimajohtokäytävällä esiintyviin luontotyyppeihin, Lettoihin (7230), Aapasoihin (7310), Luonnonmetsiin (9010) ja Puustoihin soihin (91D0) voi kohdistua suoraa heikentymistä, mutta kyseisten luontotyyppien pinta-alat hankealueella ovat pieniä. Direktiiviputkilokasvilajiin ja lapinleinikkiin vaikutuksia ei kohdistu, koska niitä ei esiinny hankealueen läheisyydessä. Kiiltosirppisammalen esiintymisestä voimajohtokäytävällä ei Natura-arvioinnin mukaan ole varmuutta, ja isonuijasammalen esiintyminen voimajohtokäytävällä on mahdollista mutta hyvin epätodennäköistä.

Metsähallitus toteaa, että hankealueella esiintyy laajalti lettoja, joille on luonteenomaista nimenomaan vaateliaan ja uhanalaisen sammallajiston esiintyminen. Suuripään Natura 2000 -alueen molemmat suojeluperustesammallajit ovat juuri lettolajeja, ja tätä taustaa vasten tuntuukin erikoiselta, ettei sammallajistoa voimajohtouukealla Natura-arvioinnin yhteydessä kartoitettu, vaan tehdyssä kasvillisuuskartoituksessa on keskitytty helposti tunnistettaviin putkilokasvilajeihin. On huomattava, että kiiltosirppisammal on Suuripään Natura-alueen keskeinen suojeluperustelaji, ja ainoa alueen direktiivikasvilajeista, jonka suojelun kannalta Suuripää on arvioitu valtakunnallisesti hyvin tärkeäksi Natura-alueeksi. Lisäksi Natura-arvioinnissa mainitaan, että arvioinnin kohteena olevalla voimajohtoalueella on laajalti kiiltosirppisammalelle soveltuvaa biotooppia. Metsähallitus pitää Natura-arviointia kiiltosirppisammalen osalta riittämättömiin tietoihin perustuvana ja yhtyy arvioinnissakin esitettyyn näkemykseen siitä, ettei voimajohtohankkeesta kiiltosirppisammalelle kohdistuvia kielteisiä vaikutuksia voida poissulkea.

Natura-arvioinnissa on esitetty lievennyskeinoksi kiiltosirppisammalen osalta lajin kartoittamista myöhemmin niillä paikoilla, joilla maata mahdollisesti on tarpeen käsitellä. Metsähallitus toteaa, että kiiltosirppisammalen jälkikäteistä kasvupaikkojen kartoittamista ei voi pitää asianmukaisena lievennyskeinona. Riittävät tiedot suojeluperusteista tulee hankkia jo arviointivaiheessa, ja toimenpiteiden vaikutukset suojeluperusteisiin tulee Natura-arvioinnissa arvioida perusteellisesti sekä ilman lieventäviä toimenpiteitä että lieventävien toimenpiteiden kanssa; muussa tapauksessa koko Natura-arviointi on tosiasiallisesti hyödytön. Toisena lievennyskeinona esitettyä nykyisten pylväspaikkojen hyödyntämistä ei myöskään voi pitää relevanttina lieventämiskeinona, kun ottaa huomioon aiemmin tässä lausunnossa mainitut Natura-arvioinnin epäselvyydet sen suhteen, missä määrin vanhoja pylväspaikkoja voidaan hyödyntää ja mitä niiden hyödyntäminen käytännössä tarkoittaa.

Vaikutukset alueen suojeluperusteena olevaan linnustoon

Metsähallitus kiinnittää huomion siihen, että tuulivoimala-alueen vaikutuksia Natura-alueen suojeluperusteena oleviin lintulajeihin on Natura-arvioinnissa arvioitu pääosin melun suhteen. Tuulivoimaloihin kohdistuvaa lintujen törmäysriskiä on käsitelty vain pintapuolisesti huolimatta siitä, että Natura-alueen suojeluperustelajistoon kuuluu monia lintulajeja, joilla yleisesti arvioidaan olevan kohonnut riski törmätä tuulivoimaloihin (esim. suurikokoiset ja kaartelevat, suoraviivaisesti lentävät, pitkiä ruokailulentoja säännöllisesti tekevät lajit). Arvioinnissa mainitaan lintujen tuulivoimaloihin kohdistuvasta törmäysriskistä, että koska tuulivoimalat sijoittuvat Natura-alueen ulkopuolelle, joutunevat Suuripäällä pesivät linnut vain harvoin törmäyksien uhreiksi. Metsähallitus pitää arviota varsin kevyenä ottaen huomioon sen, että hankealue rajautuu suoraan Natura-alueeseen ja sijaitsee lisäksi Suuripään Natura-alueen ja monien suojeluperustelajien potentiaalisen ravinnonhakualueen Kemijoen välissä. On huomattava, että myös YVA-selostuksessa tuulivoimaloiden Suuripään Natura-alueen suojeluperustelinnustolle aiheuttama lisääntynyt törmäyskuolemien riski mainitaan useaan otteeseen.

Metsähallitus kiinnittää huomion myös siihen, että Natura-arvioinnissa ei esitetä mitään arviota siitä, mikä merkitys suunnitellulla tuulivoimala-alueella Natura-alueen suojeluperustelintulajiston kannalta on, vaikka YVA-selostuksessa mainitaan sekä vaihtoehdon VE1 että vaihtoehdon VE2 vaikutusalueella olevan Suuripään Natura-alueen suojeluperusteena olevan lajiston elinympäristöä ja saalistusaluetta. Etenkin hankealueella sijaitsevan linnustollisesti arvokkaalla MAALI-alueella, Kummunjärvellä, on todettu olevan merkitystä esimerkiksi Suuripäällä pesivien päiväpetolintujen ravinnonhankinta-alueena.

Metsähallitus huomauttaa, että suojeluperustelajikohtaisten vaikutusten merkittävyyden kuvaaminen on Natura-arvioinnissa sekavaa ja monin paikoin

ristiriitaista. Esimerkiksi teeren osalta mainitaan (kpl 6.3. *Vaikutukset suojeluperusteena oleviin lintulajeihin*), että lajin herkkyys on vähäinen ja tuulivoimarakentamisen kielteiset vaikutukset paikalliseen teeripopulaatioon vähäisiä. Kuitenkin yhteenvetotaulukossa (*Taulukko 10*) teeren herkkyys on merkitty kohtalaisen suureksi ja molempien hankevaihtoehtojen VE1 ja VE2 vaikutukset lajiin suuruudeltaan kohtalaisiksi. Myös yhteenvetokappaleessa (7. *Yhteenveto hankkeen vaikutuksista ja yhteisvaikutusten tarkastelu*) mainitaan kanalinnut ryhmänä, joihin hankkeesta kohdistuu eniten haittavaikutuksia. Kuikalle puolestaan ei yhteenvetotaulukon 10 mukaan aiheudu lainkaan vaikutuksia suunnitelluista tuulivoimaloista, mutta kappaleen 9 *Natura-alueen koskemattomuus* mukaan sekä vaihtoehdolla VE1 että VE2 voi olla kohtalaisia kielteisiä vaikutuksia Suuripään kuikkapopulaatiolle.

Pöllöt on Natura-arvioinnissa mainittu linturyhmänä, johon Vitsakankaan tuulivoimahankkeesta päiväpetolintujen, kurjen ja kanalintujen ohella kohdistuu eniten haittaa (kappale 10.2 *Linnusto*). Pöllöihin kohdistuvien vaikutusten arvioimiseen onkin käytetty 5000 metrin vaikutusvyöhykettä Tolvasen ym. (2023) mukaan. Suuripään suojeluperusteena olevien suopöllön ja hiiripöllön osalta ei Natura-arviointia varten ole tehty maastokartoituksia, eikä tietoa pöllöreviirien sijainnista ole, joten arvioinnissa on tukeuduttu Lajitietokeskuksen Laji.fi-portaalin havaintotietoihin. Valtaosa Laji.fi:n suopöllö- ja hiiripöllöhavainnoista on tehty arvioinnissa käytetyn 5000 metrin vaikutusvyöhykkeen sisäpuolelta, tuoreimmat aivan tuulivoimala-alueen läheltä. Tästä huolimatta yhteenvetotaulukossa on kuitattu tuulivoimahankkeesta pöllöihin kohdistuvat vaikutukset vähäisiksi ilman tarkempia perusteluja.

Metsähallitus lausuu Natura-arvioinnin vaikutuksista salassa pidettäviin lintulajeihin tämän lausunnon liitteessä 1.

Lievennystoimet

Natura-arvioinnissa mainitaan Vitsakankaan tuulivoimahankkeen haitallisten linnustovaikutusten lieventämiskeinona rakentamisvaiheen toimintojen ajoittamista lintujen pesimäajan, kanalintujen soidinkauden ja kurkien syysmuuttoaikaisen yöpymisajankohdan ulkopuolelle. Metsähallitus yhtyy käsitykseen töiden ajoittamisen tärkeydestä, mutta toteaa, että jotkin petolinnut alkavat pesiä ja teeri soidintaa jo helmi-maaliskuussa ja kurkien syysmuutto jatkuu aina lokakuun lopulle asti. Natura-arvioinnista ei selviä, onko käytännössä edes mahdollista, että kaikki tuulivoiman vaatimat massiiviset rakennustoimenpiteet ajoitettaisiin muutamien talvikuukausien ajalle. Metsähallitus huomauttaa, että lieventävien toimenpiteiden tulisi olla konkreettisia ja niiden toteuttaminen tulisi Natura-arvioinnissa kuvata yksityiskohtaisesti arvioiden myös vaikutukset, jotka jäävät jäljelle lieventävien toimenpiteiden jälkeen.

Metsähallitus katsoo, että koska Vitsakankaan hankkeesta etenkin yhteisvaikutukset huomioiden (ks. seuraava kappale *Yhteisvaikutukset muiden hankkeiden kanssa*) aiheutuu merkittäviä kielteisiä vaikutuksia Suuripään Natura-alueen suojeluperusteena olevalle linnustolle, tulee ensisijaisena lievennyskeinona olla tuulivoimaloiden lukumäärän ja sijoittelun suunnittelu.

Yhteisvaikutukset muiden hankkeiden kanssa

Natura-arviointia koskevan säännöksen mukaan vaikutukset suojeluperusteena oleviin luonnonarvoihin tulee arvioida myös yhdessä muiden hankkeiden ja suunnitelmien kanssa. Vitsakankaan Natura-arvioinnin kohdalla yhteisvaikutusten arvioinnin merkitys korostuu, sillä seudulle keskittyy runsaasti tuulivoimahankkeita. Sekä Metsähallituksen että yhteysviranomaisen Vitsakankaan YVA-ohjelmasta (WSP Oy 5.10.2022) antamissa lausunnoissa onkin erityisesti korostettu hankkeiden linnustoon kohdistuvien yhteisvaikutusten huolellista arviointia. Metsähallitus katsoo, että yhteisvaikutukset Suuripään Natura-alueen suojeluperusteena olevaan lintulajistoon on Vitsakankaan Natura-arvioinnissa kuvattu ja arvioitu täysin puutteellisesti. Lähialueiden lukuisia hankkeita ei ole tunnistettu, nimetty eikä kuvattu kartoilla, ja ne kuitataan maininnalla siitä, että "vaikutusalueella" on vireillä 12 tuulivoimahanketta. Edes suoraan Suuripään Natura-alueeseen rajoittuvaa Pitkämaan tuulivoima-aluetta ei arvioinnissa mainita lainkaan. Metsähallitus huomauttaa, että Pitkämaan tuulivoimahankkeen YVA-ohjelmassa (Sitowise Oy 30.6.2023) mainitaan, että hankkeesta on tehtävä Natura-arviointi, koska hankkeesta Suuripään Natura-alueen luontotyyppeihin, luontodirektiivin liitteen IV lajeihin ja lintudirektiivin liitteen I pesimälajeihin kohdistuvia merkittäviä vaikutuksia ei voida poissulkea.

Metsähallitus kiinnittää huomion myös siihen, että YVA-selostuksessa Vitsakankaan tuulivoimahankkeen yhteisvaikutukset muiden lähialueen hankkeiden kanssa arvioidaan luonnonsuojelualueiden linnuston osalta *erittäin suuriksi kielteisiksi* (s. 178). Suuripään Natura-alueen linnustoon kohdistuu YVA-selostuksen mukaan Vitsakankaan, Pitkämaan, Hevosselän ja mahdollisesti Lyypäkin tuulivoimahankkeiden vuoksi *suuri törmäysriski*. Nämä YVA-selostuksessa esitetyt arviot on Natura-arvioinnissa jätetty kokonaan huomiotta.

Johtopäätökset

EU-tuomioistuimen oikeuskäytännön mukaan Natura-arvioinnissa ei saa olla aukkoja, ja siinä pitää olla täydellisiä, täsmällisiä ja lopullisia toteamuksia ja päätelmiä, joilla voidaan hälventää kaikenlainen perusteltu tieteellinen epäily suunniteltujen töiden vaikutuksista (mm. tuomiot C-441/17, C-258/11). Metsähallitus katsoo, että Vitsakankaan tuulivoimahankkeen Natura-arvioinnin asianmukaisuudessa on edellä lausunnossa kuvattuja puutteita hankekuvauksen, hankkeiden yhteisvaikutusten arvioimisen sekä suojeluperustelinnustoon ja kiiltosirppisammaleeseen kohdistuvien

vaikutusten arvioimisen osalta. Natura-arvioinnin perusteella ei Metsähallituksen näkemyksen mukaan voida varmistua siitä, ettei toiminnasta hankkeiden yhteisvaikutukset huomioiden aiheudu merkittäviä heikennyksiä Suuripään Natura-alueen suojeluperusteille.

Lausunnon on koostanut Luontopalvelujen maankäytön erityisasiantuntija Pauliina Kulmala.

Turussa 29.8.2024

Mikael Nordström
Asiointijohtaja
Metsähallitus, Luontopalvelut

Liite 1. Metsähallituksen lausunto Vitsakankaan tuulivoimahankkeen Natura-arvioinnista, salassa pidettävät petolinnut

Tiedoksi Lapin ELY-keskus, Piippa Wäli